

И украинците жънат успехи при защита на националната си сигурност

Тихомир Стойчев

Съвсем естествено пред България като член на НАТО и ЕС ще продължава да стои въпросът с приемането на нейна територия на нови военни бази, възможно и такива от новата противоракетна отбрана на САЩ. Съвсем друг е въпросът доколко подобни искания ще имат реални последици или ще бъдем свидетели на сложни политически и дипломатически ходове на голямата дъска, до която поради малкият ръст дори погледът ни не достига.

А за да не правим серия от гафове и поне да се опитаме да не бъдем смешни, нека поне се опитваме да видим какво става около нас.

Докато се готвеше за избори, Украйна обяви свой пореден изключителен успех. Нейната контраразузнавателна служба СБУ (аналог на българската ДАНС) обяви на 2 февруари, че е задържала петима офицери от ФСБ (наследник на КГБ), които се опитвали да получат сведения от военно-отбранителен характер. Според говорителя на украинската служба Валентин Наливайченко, операцията по задържането на руските шпиони е била проведена на 27 януари в района на Одеса, където е бил задържан кадрови руски разузнавач, който се опитвал да получи шпионската информация от украински гражданин срещу възнаграждение от две хиляди щатски долара.

Въпросната конспиративна среща се е разиграла в приграничната зона между Русия и Украйна, като действията на задържания руски офицер са били прикривани от оперативна група от негови колеги, които били задържани в автомобил. Всички те принадлежали към Оперативната група на руските войски от Приднестровския район. Украинските спецслужби твърдят, че цялата операция е била ръководена и наблюдавана от разстояние от началника на отдела на Военното контраразузнаване на ОГРВ, който изоставил своите и избягал от мястото на събитията. Според Наливайченко от задържаните са иззети веществени доказателства за шпионската им дейност - цифрови диктофони, скрита в писалка камера, ключодържател-тайник за скрито съхраняване на цифрови данни, инструкции за агентурната дейност, тефтер, флаш-памет и предназначените за агента парични средства.

Украинските служби твърдят, че няколко месеца преди въпросната операция руските офицери са задържали по насилствен начин украинец, който е бил отведен в тяхна военна база и насила заставян да им сътрудничи.

По отношение на задържаните украинските служби са предприели съответни мерки. Срещу старшият офицер от ФСБ е било възбудено наказателно дело за шпионаж и по решение на Шавченковския районен съд на Киев той е бил задържан под стража. Останалите руски служители след разпит и обяснения, с което се самоуличили са били изгонени от страната, като при това им е наложена забрана за пет години да я посещават. Украинските власти са предприели и дипломатически мерки, като са информирали ръководството на руското ФСБ и посолството на Русия в Киев.

Отношенията между двете съседни страни не са влошени само от този инцидент. Украйна неведнъж е поставяла въпроса за присъствието в Крим на представители на руските специални служби, докато Русия е считала това за напълно основателно поради присъствието на черноморския си военен флот.

Това обясни още през лятото на 2009 г. заместник-председателя на комитета по

сигурността при руската държавна Дума Геннадий Гудков, който окачестви украинските искания като недопустими. Като се позова на международното право той посочи, че въпросните военноморски бази се намират на местата си на напълно законно основание и се ползват със статут на екстериториалност, от където произлиза и правото на Русия да счита структурата и организацията в тях и тяхната защита за свои вътрешни работи. Тогава ръководителят на украинските служби за сигурност Валентин Наливайченко заяви, че деветнадесет офицери от руската ФСБ извършват активна контраразузнавателна дейност от позициите си във военноморските руски бази. В тази връзка той изтъкна, че Украйна е в състояние сама да се грижи за своята сигурност и изтъкна настоятелно необходимостта всички сътрудници на ФСБ да напуснат Крим. Иначе на официално равнище отошенията между ФСБ и СБУ са демонстративно партньорски. Дори в едно официално интервю самият Наливайченко изтъкна, че двете служби се явяват надеждни партньори, отошенията между които са регулирани от специални междуведомствени споразумения и мерки, включително плътно до взаимна размяна на представителства.

Преди това в официоз на Министерство на отбраната на Украйна е публикуван руски план, според който става въпрос за извършване на преврат в Севастопол. Според публикация във в-к „Флот Украины” Украйна не бива да допуска жителите на Севастопол да избират сами своя кмет, а той трябва да бъде назначаван както и до сега с указ от президента на страната. В противен случай опасенията са, че може да се стигне до проруски ориентиран избор.

Поради това се счита за груба грешка перспективата украинската Върховна Рада да приеме закон за статута на Севастопол, в който се предлагат повече свобода при изборите. Опасността от подобен риск е илюстрирана с факти- 16 хиляди руски военносслужещи и неуточнено число бивши служители на съветските и руски военноморски сили продължават да живеят в града, като отделно 20 хил. имат руски паспорти и поне още толкова са с двойно гражданство. Изрично е посочено, че руските спецслужби на практика се чувстват там в свои води и действат напълно необезпокоявани, докато информационното пространство е поставено под контрола на руската пропаганда.

В същият град се намира и главната военноморска база на Украйна.

Във въпросните публикации се изтъква, че видимо разбирането на опасностите от руски сценарий в Севастопол кара Юшченко да бъде предпазлив и налага вето върху приемането на въпросния закон, докато неговите противници от Блокът на Юлия Тимошенко били склонни да го прокарат отново. Перспективите пред Севастопол и Украйна в перспектива са очертани като особено опасни и дори са сравнени със ставащото в Южна Осетия. Посочено е, че този сценарий заплашва дори целостта и независимостта на Украйна.

През ноември, 2009 г. украинските власти не допуснаха до участие в работата на Международната конференция по проблемите на младежката политика двамата руски учени от Фонда за хуманитарни връзки „Признание”- Владимир Фролов и Елена Мескова. Пресаташето на Държавната погранична служба на Украйна Сергей Астахов със закъснение обяви, че руските граждани не са допуснати по искане на правоохранителните органи, които имали данни, че дейността на руските граждани по създаването на международни младежки организации и свързаната с това тяхна риторика застрашават националните интереси на Украйна. По този повод

Министерството на външните работи на Русия реагира с нота, в която подчерта наличието на двоинственост в действията на украинците, които само на думи се обявявали за активен диалог и отношения с Русия. В съдържанието на документа е намерило място и становището, че определени политически сили в Украйна са заинтересовани да възпрепятстват нормализацията в отношенията между двете страни, настъпили след продължителен конфликт. През август, 2009 г. президентът на Русия Дмитрий Медведев обвини президента на Украйна Виктор Ющенко в провеждането на антируска политика и заяви, че Русия няма да изпрати посланик в Киев. Опитите от страна на Ющенко да организира среща с руския си колега не дадоха резултат. През октомври обаче последва размяна на посещения на ниво външни министри, като първо С. Лавров посети Украйна, а след това визитата му беше върната от Пьотр Порошенко. Официалните украински власти обаче се въздържаха от коментар .

Към опитите на политиките да експлоатират етнонационалните нагласи в Украйна за свои цели се наслагват видимо и въздействията на външните фактори.

Постоянният представител на Русия в НАТО Дмитрий Рогозин, по време на 46-та конференция по сигурност в Мюнхен разкритикува рязко позицията на Северноатлантическия алианс спрямо предложенията на Русия в сферата на европейската сигурност. Като коментира евентуалното влизане на Сърбия в НАТО, той предупреди, че при такъв свой избор тя ще трябва да се откаже от Косово, защото повечето държави от НАТО не виждат възможност Сърбия да бъде приета без да признае Косово . Изтъкна също, че при това положение и Русия ще бъде принудена да преразгледа позицията си по въпроса. "Ние не може да сме по-големи сърби от самите тях", казва Дмитрий Олегович. Руският външен министър С. Лавров по-рано нарече Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа ' атрофирала'.

Всъщност в основата на обтегнатите отношения между НАТО и Русия стоят намеренията на Алианса да разшири границите си и да разположи нови бази американска противоракетна отбрана.

Още през март 2009 г. бившият американски посланик в Украйна Стивън Пайфер в доклад до Съвета по международни отношения на САЩ за обстановката и отношенията между Русия и Украйна изрази мнение, че националистически кръгове в Русия ще продължат да способстват развитието на сепаратистки настроения в Крим. Според него така има риск да въвлекат в конфликта дори военните структури на двете държави. Като по-реалистичен вариант той допуска сблъсъци между сепаратистите и украинските сили за сигурност. Според американският експерт може да бъде застрашена целостта на Украйна.

Като реален рисков фактор дипломатът сочи старите спорове от началото на 90-те години, свързани с предаването на Крим и Севастопол на Украйна и присъствието на Руския черноморски флот, който в определен момент може да подкрепи действията на местните сепаратисти.

Пайфер настоява действията на Русия да станат предмет на диспут между нея и САЩ, доколкото евентуалните резултати от развитието на въпросния конфликт може да надминат ефекта от конфликта между Русия и Грузия през 2008 г.

Според него президентът Барак Обама и САЩ са длъжни да предприемат политически действия, които да смекчат вътрешните противоречия в Украйна и по този начин ограничат перспективите за конфронтация между нея и Русия. Като елемент от такова поведение той настоява за повече ясни знаци от страна на САЩ за дълбочината на

ангажиментите и подкрепата, на която Киев ще може да разчита.

Поне една от страните в геополитическия конфликт се опитва да въвлече нови елементи на своя страна и увеличи по този начин собствената си тежест.

Според публикации в западния печат външните министри на Швеция и Полша Карл Билд и Радослав Сикорски са настояли за освобождаването от тактическите руски оръжия на Калининградска област и Колски полуостров. В началото на февруари

Председателят на комитета по международни отношения в руската държавна Дума Константин Косачев заяви, че не вижда логика в исканията им за оттегляне на руските тактически ядрени оръжия от границите на Европа. Той изтъкна, че руската сигурност е неделим елемент от глобалната, като с този аргумент беше обяснена и позицията на президента на Русия Д. Медведев, който настоя за необходимостта от подписването на договор за европейска сигурност. Според депутатата Швеция и Полша не са реагирали ясно на отправените предложения. От изказването му става видно, че докато НАТО има водеща роля в пирамидата на европейската сигурност гарант и фактор за нея остават ядрените оръжия, което обяснява смисъла за дислоциране и поддържане на количество, които могат да са предмет на отношения единствено между ядрените държави Русия и САЩ, независимо дали това се харесва на другите. За поведението на Полша и Швеция Косачев е припомнил, че докато едната е полагала усилия да постигне разполагане американски елементи за противоракетна отбрана на своя територия, другата, позоваващата се на своя неутралитет, се е въздържала от реакция.

Междувременно Секретарят на Съвета за сигурност на Русия Николай Патрушев заяви, че през март-април може да се очаква подписване между Русия и САЩ на нов договор за съкращаване на нековенционалните оръжия, като остава да бъдат уточнени някои технически детайли. След подписването му се предвижда броят на носителите на ядрено оръжие да бъдат съкратени в пределите от 500 до 1100 броя, а принадлежащите им бойни глави от 1500 до 1675. Президентът Д. Медведев потвърди готовността на Русия да направи всичко необходимо за успеха на преговорите по новия договор пред участниците в срещата "Глобална ядрена нула". Той обърна внимание, че става въпрос за комплексна дългосрочна стратегия за балансирано и поетапно съкращение на ядрените арсенали при равни гаранции за сигурността на всички, които са сред външнополитическите приоритети на страната. Руският държавен глава при това е изразил увереност, че продуктивния диалог и усилия на световната общественост ще подпомогнат достигането на целта- сигурно и стабилно бъдеще на общата планета. При това е подчертано, че един от основните проблеми е въпросът с взаимния контрол. В САЩ, с напредването на преговорите правозащитници и републиканци активизираха нападите си срещу президента Барак Обама, когото обвиниха в прекомерни отстъпки на руснаците. Обвинения бяха отправени и към Владислав Сурков, съпредседател на новата руско- американска междуправителствена и обществена работна група. Някои наблюдатели считат, че подобно поведение цели промяна на балансите към времето на предстоящите през есента избори а Конгрес в САЩ, което превръща въпроса във вътрешнополитически.

Под натиск Обама може да бъде принуден да отложи подписването на новия руско-американски договор, за да не бъде обвинен от поддръжниците си, че е навредил на очакваните резултати от конгресните избори. Междувременно се вижда, че Русия продължава да бави въвеждането в експлоатация на ядрената електроцентрала в Бушер и да блокира заедно с Китай налагането на санкции срещу Иран.

Сега вече, след изборът на нов президент на Украйна може да се очаква промяна в отношенията. Въпросът за влизане на Украйна в НАТО не стои на дневен ред, заяви Виктор Янукович на 12. 10. 2010 г. Пред Първи канал на руската телевизия той подчерта, че поддържа предложения от Дмитрий Медведев проект за създаване на колективна европейска система за сигурност. Янукович подчерта също, че руската и украинска икономики са силно свързани една с друга, което предполага и огромно двустранното сътрудничество в промишлеността. Новоизбраният президент очерта сред приоритетите си увеличаване на стокооборота с Русия и съобщи, че ще осигури на рускоезичното население възможността да говори на родния си език.